

Umydymyz – Kowid-19

Category: Kitapcy, Medisina, Sözler

написано kitapcy | 23 января, 2025

Umydymyz – Kowid-19 UMYDYMYZ – KOWID-19

Gadymy bilgi – başlangyjy geçmişiň çuňluklarynda galan, gözbaşy nämälim maglumatlardyr...

Hurafa – akyl-paýhasa ters gelýän, boş-batyl ynanç diýmekligi aňladýar...

Gadymy bilgiler bilen hurafalar mydama biri-birine bulaşdyrylyar.

Müňlerçe ýyldan bări biziň günlerimize çenli szyp gelen gzyldan gymmatly maglumatlara soňky wagtlarda gyýa göz bilen seredýänler köpeldi. Hurafaçy şarlatanlaryň bu ýagdaýyň döremegine uly goşant goşandyklary görnüp duran hakykat.

Seretseňizlääň.. Karantin günlerinde kowid-19-y dep etmek üçin akla sygmajak işler edilýär. Mysal üçin... Nigdäniň Ulygyşla häkimligi ladan tütedip goranjak bolýar. Muňa meňzeş ýene onlarça mysal getirip biljek. «Metjitde oturana koronawirus ýolukmaz» diýip samrap ýörenleriň sany barmak büküp sanardan känmikä diýärin.

Ýurdumyzda hurafalaryň ynanja we dine esaslandyrylmagy ýörite üns berilmäge degişli meselä öwrüldi.

Hezreti Omaryň aýdan bir gowy sözi bar: «Ýa ynanşyň ýaly ýaşarsyň ýa-da ýasaýşyň ýaly ynanarsyň».

Hurafalar – ýasaýşy ýaly ynanýanlaryň ynanjy!

Hezreti Muhammet (s.a.w) aýdypdyr:

«Kim başy çykmaýandygyna garamazdan, hekimlik etmäge synanyşsa, ol sebäp bolan zyýanyny özi ödemeli bolar».

Sahabalardan Sagdy Wakgas (r.a) nähoşlanda Hezreti Muhammet (s.a.w) ony soramaga gidipdir. «Haris ibn Keldäni çagyryň, ol ökde hekimdir, goý, ol size em etsin» diýipdir.

Bu söz 1400 ýyl mundan öñ aýdylan söz. Onuň čuň manysyna doly düşünjek bolsaň, ilki bilen şol döwri gowy bilmek gerek:

■ Hurafalardan mysallar

Araplar yslamdan öñ halk tebiçiliginde birgiden hurafalara eýedi. Käbir mysallary bereýin:

- Mama keselinden goranmak üçin düye ýaly bögrerdiler...
- Ýanlarynda göterýän towşanyň süňk özlerinu dürli kesellerden goraýandyr öýderdiler...
- Yylan çakan adamy «zäher endamyna ýaýramasyn» diýip uka gidirmändirler we üst-başyna jaň dakypdyrlar...
- Nämedir bir zatdan gorkan aýala ýüregi sowasyn, ýerine gelsin diýip gaýnap duran gyzgyn suw içiripdirler...
- Çagalaryň gopan dişini Güne bakan zyňanlarynda, täze çykan dişiň berk boljakdygyna ynanýardylar...
- Çaşsy adamyň gözünü degirmen daşyna seretsirip bejermäge çalşardylar...
- Näsaglary jadygöý ruhanylaryň ýanyna äkidip okadypdyrlar, ybadathanalarda gurbanlyk janly kesipdirler. Şeýtmek bilen olar násagyň içine girenşeýtanlaryň çykjagyna ynanypdyrlar...

Ynha, şeýle...

Hezreti Muhammet (s.a.w) ýokardaky sözlerini şular ýaly hurafalaryň giňden ýaýran arap jemgyýetinde aýdypdy. Ol beýik özgerişligi barça batyl ynançlara garşy göreş yqlan edip amala aşyrdы.

Hadys kitaplarynda medisina we derman-däri hususunda bölümleriň bardygy töötänlik däl. Mysal üçin alty hadys kitabyndan “Kütüb-i Sitte” olaryň diñe biri. Şol sanda...

Ymam Buharynyň «Sahyh Hadys» (“el-Jâmi’ü’s-Sahîh”) kitabynyň 76-njy bölümünü medisina baradaky hadyslar düzýär: “Kitâbu’t-tıbb.”

Bu kitapda ýokanç keseller barada gyzykly maglumatlar bar...

Bu kitapda karantin barada maglumatlar bar...

Bu kitapda derman ösümlilikler, iýmit we suwlar barada medisinanyň düýp esaslary beýan edilen...

Bu kitapda aýallara násag erkekleri em etmek jaýyzdygy (rugsat berilýändigi) ýazylan...

Hawa, hawa, biz 1400 ýyl mundan öñki döwrüň gürrüñini edýäris.

«Pygamber tebipçiligi» ("Tybb-y Nebewi") ady bilen kitap yazmak däbi şol esasda döredi...

■ **Medisinanyň Injili**

Hurafalar sagdyn din düşünjesini nädip bozdy?

Çünki wagtyň geçmegini bilen öwrülüşikçi-intellektual yslamy ýoýujylar dini öz bähbitlerine görä düşündirdiler!

Bu günki-gün... «Käbäniň zyýarata açylmagy üçin Günbatardan geljek waksina garaşylýar» diýilmegi hakyky musulmanlaryň ýüregini szladanokmyka?

Medisina yılmynda yılmy-barlag işlerini alyp barýan musulman alymlar bular ýaly samsyklaç şowakör düşünjäniň öñünde nädip dyza çöküp bilyärkäler? Ynanar ýaly däl...

Düýn... Modern himiýanyň düýbüni tutujy Jabir ibn Haýyan (721-815) bardy.

Düýn... Matematikada "nol" (0) belgisini ulanan, "algoritmi" oýlap tapyjy Al-Horezmi (780-850) bardy.

Düýn... Ospa keseline ilkinji bolup kesitleme beren El-Razy (854-925) bardy.

Düýn... Ýewropaly alymlaryň ussady hasaplanan Faraby (870-950) bardy.

Düýn... "Tybbyň Injili" diýip at berilen "El-Kanun fi't-Tyb" ("Tebipçilik ylmynyň kanunlary") eseri XII asyrdan başlap Ýewropanyň ýokary okuw jaýlarynda okuw kitaby hökmünde okadylan Ibn Sina (980-1037) bardy.

Düýn... Ilkinji bolup rak keseliniň operasiýasyny geçirgen Aly ibn Apbas (932- 994) bardy.

Düýn... Günbataryň heniz XIX asyryň başlarynda-da göz we diş agyrasy barada ýeke bilyän zady ýokka, bularyň bejergisini eden El-Zehrawy (936-1013) bardy.

Düýn... Modern optikanyň atası Ibni Heýsem (965-1040) bardy.

Düýn... “Sezarýen” (кесарево сечение) adalgasyny medisina ýlmyна peşgeş beren Biruny (973-1051) bardy.

Sanap gutaryp bolanok...

Günbatar alhimiýadan ýlmy himiýa geçendigi üçin musulmanlara minnetdarlyk bildirmäge borçly. Käbir dermanlaryň asyl ady «alkogol» sözi bilen bile Gündogardan Günbatar dillerine geçdi. Iň bärkisi himiýa (kimýa) sözünü alyp göräyiň!..

Kaliý, aminokislota, natriý, nitrat, simap önümçiliginini ilkinji bolup kimler ýola goýdy, bilyäñizmi?

Yslam medisinasynyň taryhyny okap, şu günki-gün bilen deňeşdireniniňizde, örtenersiňiz, janyňyz ýanar.

Her düýpli öwrülişikde bolşy ýaly, yslam ynkylabynda-da gorlen zat – yzygiderli ösüş bolmasa, yzyndan durgunlyk, onuňam yzyndan yza tesış başlaýar!

Hakyatlara gowuşmagyň iň uly päsgelçiliği bolan hurafalar şeýde-şeýde üstünlik gazanýar.

Umyt edeliň...

“Kovid-19” – hemme ugurda fanatizme getiren hurafa problemasynyň aradan aýrylmagyna peydaly bolsun-da hernä!..

Soner YALÇYN.

10.04.2020 ý, «Sözcü» gazeti.

Terjime eden: Guwanç MÄMILIÝEW,
Stambul uniwersitetiniň talyby. Medisina